

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ochrana lidského těla po smrti

Dnem 1. ledna 2014 vstoupil v účinnost zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Nová právní úprava sebou přináší celou řadu interpretačních obtíží. Jednou z nich je i problematika provádění pitev. Dle ustanovení § 113 NOZ totiž „provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům bez souhlasu zemřelého lze jen, pokud tak stanoví jiný zákon.“ [1] Ustanovení § 115 NOZ pak zakotvuje presumpci nesouhlasu s pitvou: „Zemře-li člověk, aniž projeví souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti způsobem podle § 113, platí, že s provedením pitvy nebo s takovým použitím svého těla nesouhlasí.“ [2]

NOZ se poměrně rozsáhle zabývá ochranou osobnosti člověka. Výslovně přitom zakotvuje již delší dobu doktrinálně uznávanou zásadu, že lidské tělo je hodno ochrany i po smrti. Respektována je autonomie vůle člověka, který má právo poskytnout souhlas, případně vyjádřit svůj nesouhlas se zásahem do své tělesné integrity. Nově je tak v NOZ upraveno pravidlo, že provést pitvu či použít lidské tělo po smrti je možné jen s předchozím souhlasem zemřelého.

Pojetí presumpce nesouhlasu s pitvou se ovšem dostává do rozporu se zákonem č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen „zákon o zdravotních službách“). Zákon o zdravotních službách rozlišuje pitvy patologicko - anatomické, [3] zdravotní, [4] soudní [5] a anatomické. [6] Dle tohoto právního předpisu může být pitva či užití lidského těla po smrti člověka provedeno bez jeho souhlasu v těchto případech:

- Jsou - li stanoveny v ustanovení § 81 odst. 4, tedy v případě užití biologického materiálu za účelem výuky, vědy či výzkumu, jestliže při tomto užití nebudou použity údaje, které by umožnili identifikaci pacienta či při nácviu život zachraňujícího zdravotního výkonu koniotomie nebo punkce tenzního pneumotoraxu, jestliže tento nácvik bude proveden v rámci patologicko-anatomické pitvy či zdravotní pitvy.
- V případě pitev, které musí být prováděny povinně dle ustanovení § 88 odst. 2 a 3 zákona o zdravotních službách, tedy zákonem stanovené případy pitev patologicko - anatomických a zdravotních.

Ačkoliv ustanovení § 113 NOZ s ohledem na postavení NOZ jakožto obecného právního předpisu stanoví, že výjimku ze zásady presumpce nesouhlasu s pitvou může stanovit jiný právní předpis, kterým by bez pochyby zákon o zdravotních službách byl, přičemž tímto ustanovením by byl vyřešen vzájemný vztah úpravy souhlasu s pitvou dle NOZ a dle zákona o zdravotních službách, důvodová zpráva k NOZ vnáší do problematiky značnou nejasnost: „Osnova přitom v tomto případě výslovně uvádí samozřejmou zásadu, že obecný předpis občanského zákoníku nezasahuje tam, kde zvláštní právní předpisy z oblasti veřejného práva nařizují provedení pitvy z důvodů zdravotních nebo policejních. V těchto případech se bez pochybnosti uplatní nařízení zvláštního právního předpisu.“ [7] Důvodová zpráva k NOZ tedy označení „jiný zákon“, který může stanovit výjimku z možnosti provést pitvu jen na základě souhlasu zemřelého, vztahuje jen na předpisy veřejného práva. Otázkou tedy zůstává, zda zákon o zdravotních službách je možné za tento právní předpis z oblasti veřejného práva považovat nebo zda se naopak jedná o odvětví soukromoprávní povahy.

Vzhledem k výše uvedeným interpretačním problémům mnohé zdravotnické zařízení odmítaly pitvy bez předchozího souhlasu zemřelého provádět. Nejasnosti ohledně výkladu předmětných ustanovení

NOZ mělo vyřešit Výkladové stanovisko č. 20 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 3. března 2014 (dále jen „Výkladového stanoviska č. 20“). Dle tohoto stanoviska souhlas zemřelého s provedením pitvy bude relevantní v situacích, ve kterých bude dle zákona o zdravotních službách prováděna pitva anatomická, tedy pitva sledující potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo výukové účely a v případech pitev, které ustanovení § 88 zákona o zdravotních službách neoznačuje za pitvy povinné. Značným nedostatkem Výkladového stanoviska č. 20 je ovšem nevystižení celé sporné problematiky. Jak již bylo výše uvedeno, zákon o zdravotních službách souhlas zemřelého s provedením pitvy či užitím lidského těla po smrti člověka nevyžaduje ve dvou případech: při užití lidského těla či jeho částí dle ustanovení § 81 odst. 4 a u povinných pitev podle ustanovení § 88 odst. 2 a 3.

Výkladové stanovisko č. 20 se ovšem zmiňuje pouze o druhém jmenovaném případě, výjimky z nutnosti předchozího souhlasu pacienta dle ustanovení § 81 odst. 4 nikterak neřeší. Vzhledem k daným nejasnostem lze tedy pouze jen doporučit cestu opatrnosti a užití lidského těla po smrti v případech neobsažených v ustanovení § 88 odst. 2 a 3 provádět pouze s předchozím souhlasem zemřelého.

Mgr. Lucie Luxová

[1] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[2] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[3] Pitvy prováděné za účelem zjištění základních nemocí a dalších nemocí, komplikací zjištěných nemocí a k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu.

[4] Pitvy, které mají objasnit příčinu úmrtí.

[5] Pitvy prováděné v případech, kdy existuje podezření, že smrt byla přivoděna trestným činem.

[6] Pitvy prováděné k výukovým účelům a pro účely vědy a výzkumu.

[7] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. In: Justice.cz [online]. [cit. 2014-09-17]. Dostupné na [www](http://www.justice.cz), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)

- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)